

EØS-aftalen – får samme overgangsordninger som EU i forhold til tiltrædelseslandene. Den eneste undtagelse herfra er imødekommelse af Liechtensteins krav om videreførelse af eksisterende særordninger i EØS-aftalen vedrørende personers fri bevægelighed og etableringsret. Særordningen indebærer etablering af årlige kvoter for tildeling af opholdstilladelser. Liechtensteins særordninger er begrundet i landets størrelse og lave indbyggertal, og den begrænsede evne dette medfører m.h.t. at absorbere nye arbejdstagere.

Det var endvidere nødvendigt at foretage enkelte institutionelle tilpasninger i forbindelse med overgangsordningernes inkorporering i EØS-udvidelsesaftalen. Det drejer sig om fire tidsbegrænsede EØS-relevante beskyttelsesklausuler (den såkaldt generelle økonomiske beskyttelsesklausul; beskyttelsesklausulen for det indre marked samt beskyttelsesklausulerne nedfældet i overgangsordningerne vedrørende henholdsvis fri bevægelighed for personer og for vejtransport).

Bortset fra ovennævnte institutionelle tilpasninger og Liechtensteins særordning vedrørende fri bevægelighed for personer og fri etableringsret har der ikke været behov for særlige tilpasninger og særordninger, som adskiller EØS-udvidelsen fra EU-udvidelsen.

Forhandlingerne

Foruden det overvejende tekniske arbejde med at nå til enighed om tekniske tilpasninger af EØS-aftalen, så blev et begrænset antal spørgsmål gjort til genstand for egentlige forhandlinger. Det drejede sig om forhandlinger vedrørende EFTA/EØS-landenes finansielle bidrag til social og økonomisk udjævning, fiskeriprodukter, landbrugsprodukter samt personers fri bevægelighed i relation til Liechtenstein. Endvidere inddrog Liechtenstein spørgsmålet om kompensation for tabte landområder i det tidligere Tjekkioslovakiet i forhandlingerne, og gjorde i en periode sin undertegnelse af aftalekomplekset betinget af en løsning af dette spørgsmål.

a) Finansielle bidrag til social og økonomisk udjævning

Et hovedspørgsmål under forhandlingerne var videreførelse og forøgelse af de økonomiske bidrag, som EFTA/EØS-landene i dag betaler til mindskelse af de økonomiske og sociale uligheder i EU. EU krævede i forhandlingerne, at EFTA/EØS-landenes nuværende økonomiske bidrag skulle gøres permanent og øges betydeligt. Fra EU's side begrundede man dette krav med, at udvidelsen ville øge kløften mellem rige og fattige lande, og at den ville pålægge EU's nuværende medlemsstater øgede udgifter. EFTA/EØS-landene har gennem EØS-aftalen adgang til EU's indre marked

med de fordele, som dette indebærer for de pågældende landes erhvervsliv. Når det indre markeds udvides med 75 millioner nye forbrugere, så vil det også være til EFTA/EØS-landenes fordel. Derfor måtte EFTA-landene bidrage til at afholde de udgifter, som er forbundet med udvidelsen af EU's indre marked. EFTA/EØS-landene henviste til, at den nuværende finansielle mekanisme under EØS-aftalen udløber ved udgangen af 2003, og at en videreførelse måtte ses i sammenhæng med den overordnede balance i EØS-udvidelsesaftalen, d.v.s. hvorvidt man fra EU's side ville være villig til at kompensere Island og Norge for tabt adgang for eksport af fiskeprodukter til kandidatlandene.

Resultatet af forhandlingerne blev, at EFTA/EØS-landene, særligt Norge, vil bidrage med 1,167 milliarder EUR over en femårig periode til mindskelse af de økonomiske og sociale uligheder i det udvidede EØS. Der er dels tale om en *multilateral* finansiell mekanisme, hvor alle EFTA/EØS-landene bidrager i fællesskab, dels tale om en *bilateral* norsk finansiell mekanisme.

Den multilaterale finansielle mekanisme: Alle tre EFTA/EØS-lande vil bidrage med 600 millioner EUR over en femårig periode til den fælles EØS-finansieringsordning til udjævning af sociale og økonomiske uligheder i de ti nye medlemsstater samt i Portugal, Spanien og Grækenland.

Midlerne vil være til rådighed for projekter indenfor områder som miljø, fremme af bæredygtig udvikling, kulturel arv, undervisning, lokal administration, sundhed og børnepassning. Fordelingen af disse midler vil være følgende: Grækenland 5,71%, Spanien 7,64%, Portugal 5,22%, Cypern 0,21%, Tjekkiet 8,09%, Estland 1,68%, Ungarn 10,13%, Litauen 4,50%, Letland 3,29%, Malta 0,32%, Polen 46,80%, Slovenien 1,02%, Slovakiet 5,39%. Bestemmelserne om den multilaterale EØS-finansieringsordning er indeholdt i hovedaftalen.

Den bilaterale norske finansielle mekanisme: Derudover vil Norge også bidrage med 567 millioner EUR over en femårig periode via en bilateral finansieringsmekanisme, der vil blive tæt koordineret med EØS' finansieringsmekanisme, men med vægt på at gennemføre Schengen-resultaterne og på at lette integrationen af de nye medlemsstater i det indre marked. Fordelingen vil være følgende: Cypern 0,6%, Tjekkiet 11%, Estland 4%, Ungarn 13,1%, Litauen 7,1%, Letland 6%, Malta 0,3%, Polen 49%, Slovenien 2,2%, Slovakiet 6,7%. Denne del af udvidelsespakken har form af en bilateral aftale mellem Det Europæiske Fællesskab og Norge.